

Lorens Džara

Levičarstvo 101

2006.

Sadržaj

Šta je levičarstvo?	3
Umereno, radikalno i ekstremno levičarstvo	4
Taktike i strategije	4
Odnos prema kapitalistima	4
Uloga države	5
Uloga individue	5
Generičko levičarstvo?	5
Da li su sve vrste anarhizma levičarske?	6

Šta je levičarstvo?

Mnogima to označava neku vrstu socijalizma, uprkos činjenici da ima mnogo levičara/ki koji/e se ne protive kapitalizmu (očigledno i iz istorije socijalizma sledi da nisu svi/e socijalisti/kinje protivnici/e kapitalizma). Mnoštvo drugih argumenata može da se navede za to, ali hajde da ostavimo stvari jednostavnim i pretpostavimo da su ta dva termina sinonimni. Međutim, kao što je slučaj sa svim nejasnim terminima, lakše je sastaviti listu karakteristika nego definiciju. Levičarstvo obuhvata mnoge divergentne ideje, strategije i taktike; postoji li bilo kakva nit koja ujedinjuje sve levičare/ke, uprkos nekim očiglednim razlikama? Da bismo pokušali da damo odgovor na to pitanje, neophodno je da ispitamo filozofske prethodnice onog što bi najšire moglo da se nazove socijalizmom.

Liberalizam, humanizam i republikanizam su političke i filozofske škole učenja, koje slede iz moderne evropske tradicije (koje, okvirno, počinju tokom renesanse). Ne ulazeći u detalje, sledbenici/e ove tri ideje (naročito liberalizma), pretpostavljaju postojanje idealne muške individue koja poseduje vlasništvo, i koja je potpuno racionalni (ili makar potencijalno racionalni) agent. Ova idealizovana individua stoji suprotstavljena arbitrarnom autoritetu ekonomskih i političkih sistema monarhizma i feudalizma, kao i duhovnom autoritetu katoličke Crkve. Sve tri škole (liberalizam, humanizam i republikanizam – LH&R) pretpostavljaju sposobnost svakog (muškarca) da – putem obrazovanja i napornog rada – uspe na slobodnom tržištu (roba i ideja). Takmičenje je opšti duh sve tri škole.

Promoteri/ke LH&R tvrde da su ove modernističke filozofije – u poređenju sa monarhizmom, elitizmom i feudalizmom – napredak na putu ka ljudskoj slobodi. Smatraju da je, za ono što nazivaju Višim Dobrom, korisnije prikloniti se i promovisati filozofiju koja makar pretpotavlja svačiju mogućnost da postigne neku vrstu kontrole nad sopstvenim životom, bilo u oblasti obrazovanja, ekonomskog prosperiteta, ili političkih interakcija. Krajnji cilj LH&R je da otkloni ekonomsku oskudicu i intelektualnu/duhovnu bedu, promovišući ideju demokratskije vlasti. Oni/e to promovišu pod nazivom Pravda, i smatraju državu najvećim garantom.

Kao moderni pokret, socijalizam je u velikoj meri doživeo uticaj ove tri filozofije. Kao i oni/e koji/e se priklanjaju LH&R-u, i levičari/ke se bave, i protive se, ekonomskoj i socijalnoj nepravdi. Svi/e oni/e predlažu lečenje društvenih bolesti putem aktivne intervencije ili milostinje, bilo pod okriljem države, NVO, ili drugih formalnih organizacija. Retko koje od ovih predloženih rešenja ili privremenih pomoći zastupaju (ili makar priznaju) samoorganizovana rešenja onih koji/e direktno trpe takva zla. Blagostanje, afirmativni akcioni programi, psihijatrijske bolnice, centri za rehabilitaciju narkomana/ki, itd. sve su to primeri raznih pokušaja izlaženja na kraj s društvenim problemima. Imajući u vidu premise ovih preplićućih filozofija i njihovih praktičnih okvira, izgledaju kao da su rezultat inteligencije i znanja pomešanog s empatijom i željom da se pomogne ljudima. Kooperacija zarad Opšteg Dobra shvaćena je kao korisnija čovečanstvu od individualnog takmičenja. Pa ipak, socijalizam, takođe, postojanje takmičenja uzima zdravo za gotovo. I liberali/ke i socijalisti/kinje veruju da se ljudska bića prirodno ne slažu, i zato moramo da se obrazujemo i ohrabrimo da budemo kooperativni/e. Kada sve drugo propadne, ovo uvek može da nametne država.

Umereno, radikalno i ekstremno levičarstvo

Taktike i strategije

Uprkos činjenici da postoji mnoštvo preplitanja i nadovezivanja – što ne dopušta stvarne, jasne granice – nadam se da će opisivanje ovih različitih manifestacija levičarstva biti način da se identifikuju određene karakteristike.

Što se tiče strategije i taktike, umereni/e levičari/ke veruju da stanje može da se poboljša delovanjem kroz trenutne strukture i institucije. Otvoreno reformistički/e, umereni/e levičari/ke promovišu legalne, mirne i uljudne površinske promene *status quo-a*, nadajući se da će moći da ostvare socijalizam zakonskim uredbama. Demokratija koju zastupaju je buržoaska: jedna osoba, jedan glas, vladavina većine.

Radikalni/e levičari/ke zastupaju mešavinu legalnih i ilegalnih taktika, zavisno od toga šta izgleda da će imati u trenutku veće šanse za uspeh, ali na kraju krajeva žele odobrenje neke valjano konstituisane legalne institucije (naročito kada uspeju da dovedu do sprovođenja najvećeg broja pravila). Oni/e su pragmatični/e, nadajući se mirnoj promeni, ali spremni/e da se bore ako zakluče da je to neophodno. Demokratija koju zastupaju je više proleterska: ne brinu se oko procesa bilo kog posebnog biranja, sve dok se dobici ostvaruju na račun gazda i mejnstrim političara.

Ekstremni/e levičari/ke su amoralni/e pragmatisti/kinje, što je strateška orijentacija koja takođe može da se nazove oportunističkom. Oni/e su odlučno grubi/e, otvoreno želeći uništenje trenutnih institucija (najčešće uključujući i državu), sa namerom da ih ponovo izgrade tako da oni/e sami/e budu u mogućnosti da stvaraju i sprovedu nove zakone. Oni/e su mnogo spremniji/e da koriste silu za postizanje svojih ciljeva. Demokratija koju zastupaju je najčešće bazirana na Partiji.

Odnos prema kapitalistima

Svi/ levičari/ke privileguju kategoriju radnika/ca, kao radnika/ca-proizvođača/ica, entitet koji postoji samo unutar ekonomske sfere.

Umereni/e levičari/ke vode kampanje za radnička prava (pravo na štrajk, na sigurnost i bezbednost na poslu, na pristojne i fer ugovore), pokušavajući da one očiglednije zloupotrebe od strane gazda ublaže donošenjem i sprovođenjem progresivnih zakonskih akata. Žele da kapitalizam bude organizovan po principu 'ljudi pre profita' (kako kaže izlizani slogan), ignorišući unutrašnju logiku i istoriju kapitalizma. Umereni/e levičari/ke promovišu društveno odgovorno investiranje i žele pravedniju distribuciju bogatstva; društveno bogatstvo u vidu široko reklamirane 'mreže sigurnosti', i lično bogatstvo u vidu viših nadnica, i viši porezi za korporacije i bogate. Oni/e žele da izbalansiraju prava svojine i rada.

Radikalni/e levičari/ke favorizuju radništvo na štetu gazdi. Za radikalne levičare/ke radništvo je uvek u pravu. Oni/e žele da izmene legalnu strukturu na taj način da odražava ovo favorizovanje, što bi trebalo da bude kompenzacija za prethodnu istoriju eksploatacije. Redistribucija bogatstva, kakvu zamišljaju radikalni/e levičari/ke, zasniva se na višim nadnicama i uvećanom oporezivanju korporacija i bogatih, sve do selektivne eksproprijacije/nacionalizacije (sa ili bez kompenzacije) raznih resursa (npr. banaka, prirodnih resursa).

Ekstremni/e levičari/ke zastupaju totalnu eksproprijaciju – bez kompenzacije – kapitalističke klase, ne samo radi ispravljanja nepravdi ekonomske eksploatacije, već takođe da bi se kapitalističkoj klasi oduzela politička moć. U nekom trenutku, trebalo bi da radništvo

bude sposobno da makar nominalno rukovodi ekonomskim i političkim odlučivanjem (iako je to najčešće posredovano kroz partijsko rukovodstvo).

Uloga države

Levičari/ke vide državu na kontinuumu suprotnosti. Većini je jasno da je uloga države da obezbeđuje ciljeve koje god klase na vlasti u bilo kom periodu; dalje, svi/e drže da vladajuća klasa uvek za sebe zadržava monopol na legitimnu upotrebu sile i nasilja da bi sprovela svoju vlast. U političkoj mašti svih umerenih i nekih radikalnih levičara/ki, država (čak i sa potpuno kapitalističkom vladajućom klasom) može da bude korišćena za rešavanje mnogih socijalnih problema, od ekscesa transnacionalnih korporacija, do ugnjetavanja onih kojima je tradicionalno oduzeto svako pravo učestvovanja (imigranti/kinje, žene, manjine, beskućnici/e, itd.). Za ekstremne levičare/ke, samo njihova država može da reši takve probleme, zato što je u interesu trenutno vladajuće klase da održava podele unutar onih koji/e ne pripadaju toj klasi. Uprkos ovim suprotstavljenim shvatanjima, i dalje ostaje privrženost funkcijama vlasti koje sprovodi država.

Uloga individue

U svim ovim različitim vrstama levičarstva nedostaje rasprava o individui. Iako LH&R ponegde govore o individui, ove filozofije se ne bave muškarcima, ženama ili mladima (koji se smatraju vlasništvom normativne individue: odraslog muškarca koji poseduje svojinu) koji ne poseduju svojinu. To je dovelo do potpune nezainteresovanosti za (i prateće eksploatacije) seljaka/nki i radnika/ca, do odbacivanja za koje se pretpostavlja da će biti rešeno socijalizmom. Nažalost, bukvalno svi/e socijalisti/kinje kategoriju Radnik/ca i Seljak/nka shvataju jedino kao kolektivnu klasu – kao masu koju treba ukalupiti i voditi – nikada ne uzimajući u obzir želje ili interese individualnog radnika ili radnice, seljaka ili seljanke, da upravljaju sopstvenim životima. Na osnovu ideoloških imperativa levičarske misli, samostalnost ovih masa se posmatra sumnjičavo kroz ideološke naočare takmičarskog duha kapitalizma (pošto mase još nisu dovoljno inteligentne da bi bile socijalističke); radništvo će možda uspeti da se organizuje u odbrambene sindikate da bi čuvalo svoje nadnice, dok će seljaštvo jedino želeti da poseduje i obrađuje svoje parče zemlje. Opet, obrazovanje i nametanje kooperacije je neophodno da bi ove mase postale svesni/e politički/e radikali/ke.

Generičko levičarstvo?

Dakle, svi/e levičari/ke dele isti cilj – ispravljanje nepravde dekretom, bilo da dekret dolazi od boljih/odgovornijih predstavnika i vodja, demokratskih političkih procesa, ili eliminisanja osnove moći ne-radnika. Svi/e oni/e žele da organizuju, mobilišu, i upravljaju masama ljudi, s ciljem da obezbede manje ili više koherentnu većinu, kako bi pokrenuli/e progresivnu i demokratsku promenu društvenih institucija. Vrbovanje, obrazovanje, i utuvljivanje levičarskih vrednosti, su neke od svakodnevnih strategija koje levičari/ke koriste da bi povećali/e svoj uticaj u širem političkom okruženju.

Svi/e levičari/ke preziru obične (nepolitičke, nepolitizovane) ljude koji su sposobni da samostalno odlučuju kako da reše probleme pred kojima se nalaze. Svi/e levičari/e dele trajnu veru u vođstvo. Ne samo poverenje u pojedine vođe koje se predstavljaju kao da poseduju određene moralne ili etičke vrednosti više i iznad običnih ljudi, već veru u

sam princip vođstva. Ovo poverenje prema vođstvu nikad ne dovodi u pitanje politiku predstavljanja. Postojanje izabраниh ili postavljenih vođa koji govore i deluju u ime, ili umesto, individua i grupa uzima se zdravo za gotovo; posredovanje u sferi politike se smatra nužnošću, čime se individua i grupama oduzima najveći deo odlučivanja. Levičari/ke dele ovu posvećenost vođstvu i predstavljanju – smatraju da su oni/e sami/e sposobni/e da pravedno predstavljaju one koji/e su tradicionalno isključeni/e iz politike: one bez prava glasa, bez glasa, slabe.

Levičarski/a aktivista/kinja, kao predstavnik/ca onih koji/e pate, je osoba koja veruje da je baš ona neophodna da bi se poboljšali životi drugih. To sledi iz dva shvatanja zajednička svim levičarima/kama:

1. Nepolitični ljudi, prepušteni svojim željama, nikada neće moći da promene svoju situacija na radikalni ili revolucionaran način (Lenjinova kritika radnika/ca da nikad neće moći da odu dalje od 'tredjunionskog mentaliteta' ako se spolja ne umeša neka profesionalna pomoć), i
2. Oni/e s više inteligencije ili boljim analizama su i mudri/e i dovoljno moralni/e da bi vodili/e (bilo putem primera ili dekreta) i organizovali/e druge za njihovo dobro, i – što je možda važnije – zarad višeg dobra.

Neizgovorena, ali implicitna tema koja se provlači kroz ovo kratko predstavljanje levičarstva, je oslanjanje na autoritarne odnose, bilo pretpostavljene ili nametnute, brutalno iznuđene ili ugrađene racionalne. Postojanje ekonomije (razmene robe na tržištu) pretpostavlja postojanje jedne ili više institucija koje posreduju nesuglasice između onih koji/e proizvode, onih koji poseduju, i onih koji/e konzumiraju; postojanje predstavničkog političkog procesa pretpostavlja postojanje jedne ili više institucija za posredovanje nesuglasica između različitih partija zasnovanih na zajedničkom interesu (najčešće s konfliktnim ciljevima); postojanje vođstva pretpostavlja da postoje stvarne razlike emotivnih i intelektualnih sposobnosti između onih koji upravljaju i onih koji/e ih slede. Postoji mnoštvo racionalizacija koje doprinose održavanju takvih institucija društvene kontrole (škola, zatvora, vojske, radnog mesta), od efikasnosti do korisnosti, ali se na kraju krajeva sve te racionalizacije oslanjaju na legitimnu (po dozvoli države) upotrebu prisilnog autoriteta radi sprovođenja odluka. Levičari/ke dele poverenje u posrednički uticaj mudrih i moralnih vođa, koji mogu da deluju unutar politički neutralnih, društveno progresivnih i humanih institucionalnih okvira. Međutim, njihova hijerarhijska i autoritarna priroda trebalo bi da bude očigledna čak i nakon letimičnog pogleda.

Da li su sve vrste anarhizma levičarske?

Svi/e anarhisti/kinje žele ukidanje vlasti; to je definicija anarhizma. Počevši od Bakunjina, anarhizam je bio eksplicitno protiv države, anti-kapitalistički i anti-autoritaran; nijedan/a anarhista/kinja ne pokušava da to promeni. Levičari/ke su, pak, dosledno podržavali/e i promovisali/e ulogu države, imali/e nejasan odnos prema razvoju kapitalizma, i zainteresovani/e su za održavanje hijerarhijskih odnosa. Pored toga, istorijski oni i one su ili ćutke ignorisali/e ili aktivno suzbijali/e individue ili grupe koje su tražile autonomiju i samoorganizovanje, dalje slabeći svaku iskrenu solidarnost između sebe i anarhista/kinja. Na nivou definicije, stoga, trebalo bi da postoji automatsko razdvajanje levičara/ki i anarhista/kinja, bez obzira kako su stvari izgledale tokom istorije.

Uprkos ovim razlikama, mnogi/e anarhisti/kinje smatraju sebe ekstremnim levičarima/kama – i nastavljaju to da ponavljaju – zbog toga što dele mnogo istih analiza i interesovanja (nenaklonost prema kapitalizmu, neophodnost revolucije, na primer) sa levičarima/kama; mnogi/e revolucionarni/e levičari/ke su smatrali/e anarhiste/kinje svojim (naivnim) drugovima i drugaricama – osim u momentima kada levičari/ke osvoje moć; tada su anarhisti i anarhistkinje ili asimilovani/e, hapšeni/e ili ubijani/e. Šansa da ekstremni/a levičar/ka bude protiv države može biti velika, ali to nije sigurno, kao što će pokazati i bilo koja istorijska analiza.

Levi/e anarhisti/kinje imaju neku vrstu podaničke vernosti prema devetneastovekovnom LH&R i socijalnim filozofima, preferirajući široku, opštu (i zbog toga krajnje nedefinisanu) kategoriju socijalizam/antikapitalizam i strategiju masovnih političkih borbi zasnovanih na savezima sa drugim levičarima/kama, sve vreme pokazujući malo (ako uopšte pokazuju) interesovanja za promovisanje individualne ili grupne autonomije. Sa ovakvim polazištem, lako mogu da postanu žrtve centralističkih tendencija i rukovođenja što dominira levičarskom taktikom. Oni/e vrlo lako citiraju Bakunjinu (možda i Kropotkina) i zagovaraju oblike organizovanja koji su bili podesni u vreme Prve Internacionalne, očigledno zanemarujući ogromne promene koje su se desile u svetu u poslednjih sto godina – a onda imaju drskosti da se podsmevaju marksistima i marksistkinjama koji/e su ostali/e 'udati/e' za Marksove zastarele teorije, kao da su anarhisti/kinje koji/e ne imenuju svoje stavove po drugim mrtvim ličnostima na taj način imuni/e na slične greške.

Mane i problemi marksizma – kao što je npr. ideja linearne progresije istorije reda koji se razvija iz haosa, slobode koja se razvija iz ugnjetavanja, materijalnog bogatstva koje se razvija iz oskudice, socijalizma koji se razvija iz kapitalizma, uključujući i apsolutnu veru u Nauku kao ideološki neutralnu potragu za čistim Znanjem, i sličnu veru u oslobađajuću funkciju svake tehnologije – su iste mane i problemi anarhizma Bakunjinu i Kropotkina. Sve ovo kao da ne dotiče leve anarhiste/kinje. Oni/e bodro nastavljaju da promovišu vek staru verziju anarhizma, potpuno nesvesni/e, ili nezainteresovani/e za činjenicu da su filozofske i praktične greške levice – u vezi individue, prirode, i odgovarajućih oblika otpora kontinuiranoj dominaciji fleksibilnog, prilagodljivog, i širećeg kapitalizma – takođe sadržane i u ovoj arhaičnoj formi anarhizma.

Oni/e od nas koji/e su zainteresovani/e za promociju radikalne društvene promene uopšte, a posebno anarhije, moraju da poboljšaju i formulišu uspešni (iako privremeni) revolucionarni projekat oslobođenja, umesto da čestitaju sebi što su naslednici/e Bakunjinu (i ostalih). To ćemo bolje uraditi ako se oslobodimo istorijskog tereta, i ideološke i strateške prisile raznih vrsta levičarstva.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

26. 01. 2014.



Lorens Džara
Levičarstvo 101
2006.

Prevod: Zluradi Paradi, 2006. Naslov originala: Lawrence Jarach, „Leftism 101“ (2004.)
<http://www.greenanarchy.org/index.php?action=viewwritingdetail&writingId=236>
(poslednji put pristupljeno: 16. marta 2006.)

<http://anarhisticka-biblioteka.net>